

TUDOMÁNY ÉS IRODALOM.

(—) Pest Ezerkilencszáztizenötben. Krúdy Gyula ily címmel megjelent *Pesti Levelei* — a *Magyarország*-nak rendes heti cikkei — még mindig élénken foglalkoztatják az irodalmi kritikát. Nevezetes sorokat ír Krúdy e szépséges alkotásairól Kiss József lapja, a *Hét*, a következőkben:

Nem fénykép, nem is afféle modern enyveshát, de egy sajnos nemes dagerotip Krúdy Gyula új munkája. A gombamódra tenyésző háborús könyvek közt egy könyv, melyben nincsenek stratégiai műszavak, német idézetek, csak egy mély-mély költői vízió, melyek majd minden adatoknál jobban illusztrálják az utókornak, milyen álmok erjedtek és gerjedtek a magyar lélekben 1915-ben. Minket előre rejt a háború ördögcsokere. E könyv íróját hatalmas lendülettel ragadja vissza a múltba. Mert maga a szó: „háború” ódon, mélyenzengő emlékeket csendít meg benne. Krúdy Gyulára igazán áll a bergsoni mondás, hogy „a múlt én vagyok”. Ő volt az, aki szánpunkra újra felfedezte a múltat (melyről előtte álpátosszal, vagy csak kedélyesen regéltek), valami gyengéd, ködös és méla regénységgel vette körül s az ivlámpák fényében meggyújtott egy mécset és egy fagygyugyertyát. Menynyien sereglettek azóta ez áhítatos és méla fény köré. Érezték, hogy ez az igazi világosság. Milliomosa és náhobja az emlékeknek. Egy szó, egy kő, egy csipkefodor, egy porszem éveket és évtizedeket hoz vissza, hirtelen és váratlanul. Új könyvében is kettős a hangvezetés. A jelen krónikáirója olyan mondatokat ró, melyek alatt — halk zene — tompán és fájdalmasan muzsikál a magyar múlt, a régi háború, a régi honvédek s a régi anyák lelke, a polgári szobák levendulás légköre és meleg homálya. Épp ezért kifürkészhetetlen a stilművészete. Mélyről kotorja elő képeit, az élete mélységeiből. „A csalódás, mint egy keserű, pipaszagú, vén szomszéd kocog át délutánokként . . .” „Az ember végignéz a podgyászán és régi fogkefe alakjában találja meg ideáljait . . .” „A selleges égbolt, mint a szívбайos ember bágyadt mosolya . . .” Másutt ezt olvassuk: „Honfoglaláskori csend . . .” Mennyire magyar ez az író. Számára a prehistória a honfoglalás. Írás közben annyi gyémántmarzsát és aranyforgácsot vet el, — igazi magyar pazarsággal — hogy belőle évekig megélhetnének a szegényebb francia és német lírikusok. Könyvéhez, melyet a világháború lírai riportjának lehet nevezni, Major Henrik rajzolt bájos és friss címlapot.